

กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

นายพรหมเมธ นาคมทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนภาค ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-637-536-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE PROCESS OF TOURISM DEVELOPMENT FOR LOCAL COMMUNITY DEVELOPMENT
: A CASE STUDY OF THE TOURISM AREA IN THE MUANG DISTRICT,
NAKHON NAYOK PROVINCE

MR. PROMMATE NATHOMTONG

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for The Degree of Master of Urban and Regional Planning in Regional Planning
Department of Urban and Regional Planning

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1997

ISBN 974-637-536-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

โดย

นายพรหมเมธ นาถมทอง

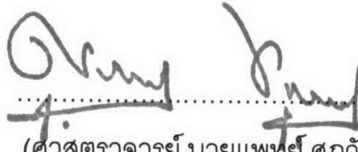
ภาควิชา

การวางแผนภาคและเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บรรณโคภิชฐ์ เมฆวิชัย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารบัณฑิต

..... คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ศุภวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ขวัญสรวย อติโพธิ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บรรณโคภิชฐ์ เมฆวิชัย)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพันธ์ วิเชียรน้อย)

..... กรรมการ
(คุณหญิงจรัสศรี ทีปวิรัช)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

พรหมเมธ นาดมทอง : กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษา
แหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก (THE PROCESS OF TOURISM DEVELOPMENT
FOR LOCAL COMMUNITY DEVELOPMENT : A CASE STUDY OF THE TOURISM AREA IN THE
MUANG DISTRICT, NAKHON NAYOK PROVINCE) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร. บรรณโคภิชญ์ เมฆวิชัย ;
117 หน้า. ISBN 974-637-536-9.

การศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสนอกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ใน
พื้นที่ชุมชนอันเป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวหลักในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ซึ่งประกอบด้วยน้ำตกสาริกาใน
เขตตำบลสาริกา และน้ำตกนางรองในเขตตำบลหินตั้ง รวมถึงอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อันเป็นที่ต่อเนื่องกับ
แหล่งท่องเที่ยวหลักทั้งสองแห่ง

ขั้นตอนและวิธีการศึกษา ได้ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลสภาพทั่วไปและการท่องเที่ยวของพื้นที่ โดย
เลือกแนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาให้อธิบายหรือเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ ซึ่งได้แก่ แนวความคิดที่เกี่ยวกับ
การท่องเที่ยว แนวความคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน แนวความคิดตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 8 ตลอดจนกรอบการพัฒนาตามข้อเสนอของแผนต่าง ๆ ระดับจังหวัด

จากการศึกษา ได้นำเสนอองค์ประกอบหรือปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดย
เห็นว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 4 ประการ คือปัจจัยด้านสภาพพื้นที่ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา ปัจจัยด้านความพร้อม
ของชุมชน และปัจจัยด้านองค์การความร่วมมือในการพัฒนา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวใน
ชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับผลของการพัฒนาที่ส่งเสริมศักยภาพและคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น
ให้มีความสามารถและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งระบบ

แนวทางดำเนินการที่เสนอเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เริ่มตั้งแต่การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อริเริ่มการ
สร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เกิดขึ้น ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ท้องถิ่นในเรื่องของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและบทบาท
ของชุมชน ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวตลอดจนพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ให้ชุมชนท้องถิ่นมี
ความสามารถในการดำเนินการได้ด้วยตนเอง สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ขึ้นเพื่อดำเนินการ และ
ถ่ายทอดบทบาทจากหน่วยงานส่วนกลางโดยเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการมากยิ่งขึ้น โดยที่เครือข่ายความ
ร่วมมือประกอบด้วยฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น องค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง
ภาคเอกชนหรือผู้ประกอบการ องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษา

ภาควิชา ..... การวางแผนภาคและเมือง .....
สาขาวิชา ..... การวางแผนภาค .....
ปีการศึกษา ..... 2540 .....

ลายมือชื่อนิติศ .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม .....

C735246 : MAJOR REGIONAL PLANNING

KEY WORD:

TOURISM / LOCAL COMMUNITY DEVELOPMENT / NAKHON NAYOK

PROMMATE NATHOMTONG : THE PROCESS OF TOURISM DEVELOPMENT FOR

LOCAL COMMUNITY DEVELOPMENT : A CASE STUDY OF THE TOURISM

AREA IN THE MUANG DISTRICT, NAKHON NAYOK PROVINCE

ADVISOR : ASSIST. PROF. BANASOPIT MEKVICHAI , Ph.D. 117 pp. ISBN 974-637-536-9.

The objectives of this research are to identify the process of tourism development for community development. The Muang District of Nakhon Nayok Province is selected to be a study town because of its prominent main tourism resources, includes of Sarika waterfall in Sarika Subdistrict, Nang Rong waterfall in Hin Tung Subdistrict and Khao Yai National Park that connects to the two mentioned waterfalls.

Process and methodology of study are 1) to survey the existing situation and to collect data covers tourism condition of the study area 2) to pick and choose the available concepts or involving tourism theories to use in explanation and analyzing.

The result of study proposes components or factors of the tourism development for local community development. The study is found out 4 components or related factors. There are :

- I. The physical of study area privileges to development.
- II. The direction of development in following the policy or overall framework of development.
- III. The readiness of community and
- IV. The corporation of organization for development.

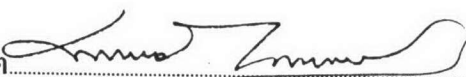
The above 4 factors are suggested to consider under the sustainable tourism development by focusing on the result of development that promote the potentiality, quality of life, capability and participation in tourism development of people in their own communities.

The possibility to follow the procedure of achievement to begin with, to make cooperative networks within community, to educate people about sustainable development and role of their community and lastly, to make that community to be economically in dependent. By this way, it is an alternative on increasing the effectiveness of the tourism development.

ภาควิชา..... การวางแผนภาคและเมือง.....

สาขาวิชา..... การวางแผนภาค.....

ปีการศึกษา 2540.....

ลายมือชื่อนิติสด.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

ประการแรกที่สุด ขอกราบขอบพระคุณพ่อและแม่ ในฐานะบูรพาจารย์ที่ได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาของลูกมาโดยตลอด โดยเฉพาะแม่ผู้เป็นครูของลูกชั่วชีวิต

ขอกราบขอบพระคุณครู อาจารย์ทุกท่านที่ได้สั่งสอน ให้ความรู้แก่ผู้ศึกษามาทุกระดับ ตั้งแต่เริ่มต้นชีวิตการศึกษา จนถึงปัจจุบัน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความช่วยเหลือและแนะนำจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บรรณโคภิชฐ์ เมฆวิชัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตลอดจนกรรมการสอบทุกท่าน และอาจารย์ประจำภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้ศึกษา ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณการท่อกึ่งแห่งประเทศไทย (ททท.) อันเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของผู้ศึกษา ที่ได้ให้โอกาส และให้การสนับสนุนการศึกษา ขอบพระคุณผู้บังคับบัญชาทุกระดับที่ให้ความกรุณาแก่ผู้ศึกษาในการลาศึกษาต่อ โดยเฉพาะคุณยุวดี นิรัตน์ตระกูล อดีตผู้บังคับบัญชา ผู้จุดประกายในการส่งเสริมและผลักดันให้ศึกษา ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานในกองวางแผนโครงการ ททท. และเพื่อนห้องน้องพี่ในภาควิชา ฯ ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและจัดทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอบคุณ คุณสุนทรี เสริญสุขสัมฤทธิ์ ผู้ให้คำแนะนำเรื่องขั้นตอนการจัดทำ การนำเสนอ ตลอดจนช่วยเหลือในการจัดทำ และการจัดรูปเล่ม และขอขอบคุณ คุณปิยะนุช สุวรรณทัต ผู้คอยซักเตือนและส่งข่าวเกี่ยวกับกำหนดเวลาและระเบียบขั้นตอนต่าง ๆ

ในช่วงการเก็บข้อมูลได้รับความช่วยเหลืออย่างยิ่งจากคุณจรรยาพล ชัยมณี เจ้าหน้าที่ ททท. สำนักงานภาคกลาง เขต 8 นครนายก ผู้ศึกษาขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หน่วยงานทุกแห่งรวมทั้งประชาชนที่ให้ความเอื้อเฟื้อข้อมูล ขอขอบคุณ คุณอรสา บุญสุวรรณ ที่ให้ความช่วยเหลือในการพิมพ์ และการพิสูจน์อักษร และขอขอบคุณ คุณสุวัฒน์ คุ่มวงษ์ ผู้อำนวยการกองวางแผนโครงการ ที่ให้เวลาและโอกาส ตลอดจนคำแนะนำกระตุ้นเตือนในช่วงเวลาตอนท้ายของการจัดทำวิทยานิพนธ์

ท้ายที่สุด ขอขอบคุณเจ๊ียบ น้องอู๋ม และน้องออม ผู้เป็นกำลังใจ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนที่.....	ฐ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฒ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 กรอบแนวความคิดในการศึกษา.....	4
1.4 ขั้นตอนและวิธีการศึกษา.....	7
1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	9
1.7 ข้อจำกัดของการศึกษา.....	9
บทที่ 2 แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	10
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน.....	28
2.3 นโยบายหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา.....	41
2.4 แผนพัฒนาหรือการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา.....	51
2.5 ข้อเสนอ.....	58

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 สภาพทั่วไปและการท่องเที่ยวของพื้นที่ศึกษา	63
3.1 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา.....	63
3.2 สภาพการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวหลัก น้ำตกสาริกา น้ำตกนางรอง และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่.....	65
3.3 การประกอบการการท่องเที่ยวของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในปัจจุบัน....	85
3.4 ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ต่อการท่องเที่ยว.....	87
3.5 กลไกการปกครองท้องถิ่นกับบทบาทในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว.....	90
3.6 ข้อเสนอสรุป.....	91
บทที่ 4 กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น	93
4.1 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น.....	93
4.2 ความสัมพันธ์ของชุมชนกับการท่องเที่ยว.....	96
4.3 ปัญหาอุปสรรคของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	97
4.4 องค์ประกอบหรือปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น.....	98
4.5 เป้าหมายและแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น.....	103
4.6 บทบาทของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	104
4.7 แนวทางความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น.....	108
4.8 ขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา.....	108
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	111
5.1 บทสรุป.....	111
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	112
รายการอ้างอิง.....	115
ประวัติผู้เขียน.....	117

สารบัญตาราง

ตารางที่	แสดง	หน้า
	3.1 ข้อมูลของนักท่องเที่ยวน้ำตกสาริกา.....	67
	3.2 ร้อยละของนักท่องเที่ยงที่พักผ่อนในน้ำตกสาริกา และผู้ท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จำแนกเป็นรายเดือน	72
	3.3 สถิตินักท่องเที่ยว (ปี พ.ศ. 2536 - 2540)	74
	3.4 สถิตินักท่องเที่ยวบริเวณน้ำตกนารอง ปี 2536 - 2540	75
	3.5 ลักษณะพฤติกรรมของนักท่องเที่ยงบริเวณน้ำตกนารอง	77
	3.6 สถิติจำนวนผู้เดินป่า ปีพ.ศ. 2530 - 2539	82
	3.7 กลุ่มเป้าหมายนักเดินป่าท่องเที่ยว	83
	3.8 ร้อยละของนักท่องเที่ยง	84

สารบัญแนบที่

แนบที่	แสดง	หน้า
	1.1 พื้นที่ศึกษาและแหล่งท่องเที่ยวหลัก.....	8

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	แสดง	หน้า
	1.1 แนวคิดของความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา	3
	1.2 กรอบแนวความคิดในการศึกษา	6
	2.1 ระบบการท่องเที่ยว (Tourism System).....	14
	2.2 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล.....	47
	4.1 องค์ประกอบหรือปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยว	
	เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น.....	99